

Undervisningsopplegg til tXt 2016 – *Panser*

A. Innledende opplegg om litterær smak og kvalitet

Dette opplegget kan med fordel gjennomføres som en forberedelse til arbeidet med årets tXt-aksjon. Hvis det er få av elevene som leser bøker, kan samtalen inkludere film, TV-serier, musikk eller andre kulturelle uttrykk. Be da elevene om først å komme med sine kriterier for at eksempelvis en TV-serie skal være god, og hvem som avgjør om en TV-serie er god, før dere diskuterer kriterier for en god bok.

1. Hvilke bøker liker jeg - og hvorfor?

Individuelt arbeid.

Be elevene tenke over hvilke bøker de liker, og hvorfor de liker akkurat disse bøkene.

Opgaven *kan* konkretiseres på følgende måte:

Be elevene lage hver sin liste over bøker de har likt. Det kan være nye eller gamle opplevelser, romaner, fortellinger, sakprosa, tegneserier osv. Har de en favoritt?

Be dem velge ut den eller de bøkene som de liker aller best og forklare utvalget. Hvorfor er det nettopp disse tre bøkene, for eksempel, som har gitt dem de beste leseopplevelsene?

Hvor viktig er handlingen? Er bøkene spennende? Morsomme? Gripende? Overraskende? Troverdige? Er det emnet/tema som er interessant eller behandlet på en interessant måte? Er det på grund av personer man blir glad i, beundrer fordi de er annerledes, kule osv.? Eller er det sjangeren de liker? Slutten?

De kan også gjerne reflektere over hvordan de fant frem til disse bøkene: Hva har eksempelvis forside, tittel og omtale bak på boka å si for hva de leser? Hva betyr anbefalinger fra anmeldere, foreldre og venner? Kjenner elevene til nettsteder som uprisen.no og ubok.no der ungdom anmelder og diskuterer litteratur for målgruppen?

Det er viktig at det kommer tydelig frem at du som lærer er oppriktig interessert, og at elevene prøver å være så ærlige og presise som de klarer når de begrunner valgene sine.

2. Hvilke bøker liker vi?

Klassesamtale

Be elevene dele favorittene sine med klassen. Skriv tittelene på tavla.

Er det bøker som blir nevnt mange ganger? Er det noen som bare få har klart å oppdage?

Snakk deretter om hva elevene synes kjennetegner gode bøker de har lest. De kan med fordel bruke begrunnelsene som de har notert i oppgaven over. Hva er det viktigste for at man skal lese og like en bok?

På bakgrunn av samtalen forsøker klassen å bli enige om 5-10 punkter som kjennetegner en god bok for ungdom. Lærer og elever noterer disse kriteriene til senere bruk.

Samtalen om smak og forventninger til tekst kan danne utgangspunkt for neste opplegg, Innledende opplegg om forventninger og valg av utdrag, der elevene blant annet skal se på terskeltekster som forside, tittel og ingress, reflektere over hvilke utdrag de har lyst til å lese først og skrive leselogg.

Alternativt kan dere gå rett på lesingen, for eksempel av utdrag nummer åtte – *#alfahann* av Jan Tore Noreng. Denne boken vant Uprisen 2016 og egner seg derfor til å fortsette diskusjonen om ungdoms litterære smak.

B. Innledende opplegg om forventninger og valg av utdrag

I dette opplegget skal elevene først danne seg et førsteinntrykk av tekstene i antologien ved å se på forsidene. Deretter skal de lese ingressene og legge merke til hvordan slike terskeltekster påvirker forventningene. For å unngå at elevene skal gå rett på ingressene, er forsidene gjengitt under. Tanken er at oppgaven under kan skrives ut og deles ut til elevene, men det går naturligvis også an å lyse forsidene opp på en projektor eller å behandle forside, tittel og ingress samtidig under fellesbegrepet terskeltekster. På bakgrunn av førsteinntrykket skal elevene reflektere over hvilke utdrag de har mest lyst til å lese, begrunne valgene og deretter dele både valg og begrunnelser med gruppen. Når de har gjort dette, kan de sette i gang med å lese tekstene, skrive leselogg og forberede seg på å delta i en litterær samtale eller å ha bokpresentasjon med utgangspunkt i egen leseopplevelse.

tXt-aksjonen 2016: *Panser*

Opplegg om forventninger og leseopplevelser

FØR:

1. Hva tror du boken handler om?

Se på forside og tittel til bøkene som er med i årets tXt-aksjon og legg merke til hva du tror bøkene handler om og hvilke forventninger du får til tekstene.

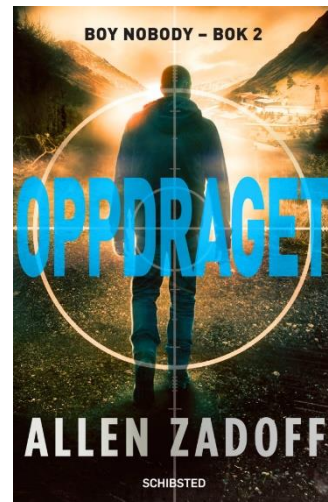
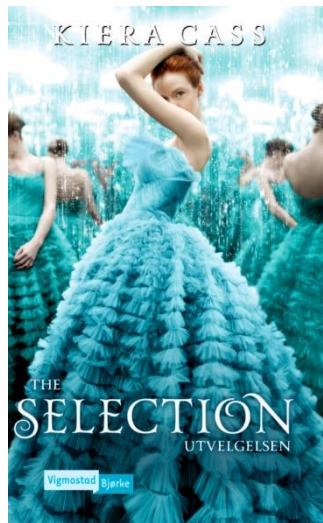
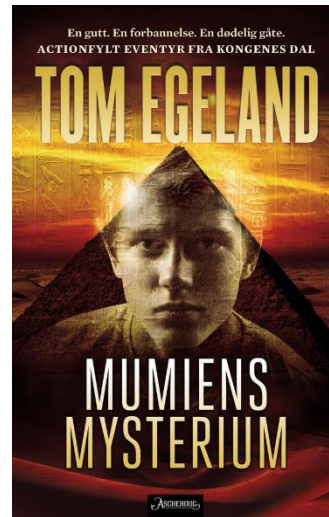
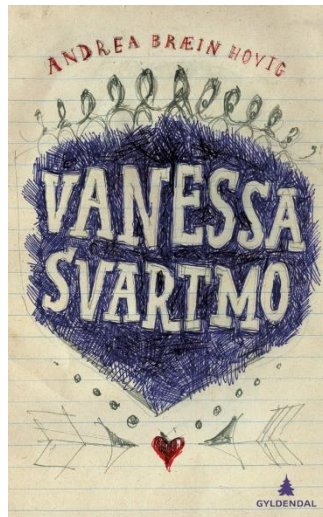
- Se på forsiden. Hva forestiller bildet?
- Hvilke tanker, følelser eller assosiasjoner får du når du ser på bildet? Noter stikkord.
- Les tittelen. Hva får tittelen deg til å tenke på?
- Hvordan passer det med bildet på forsiden?
- Hva tror du boka handler om? Noter stikkord.

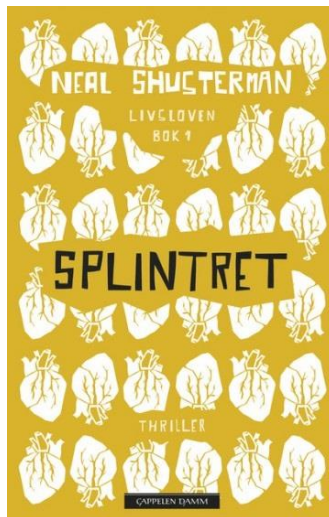
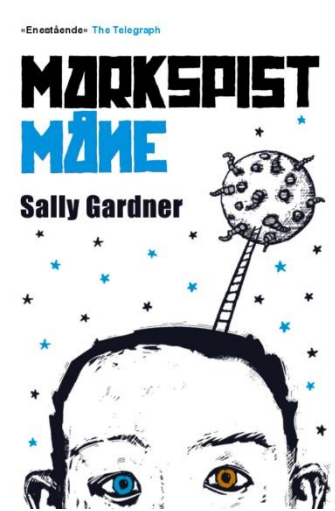
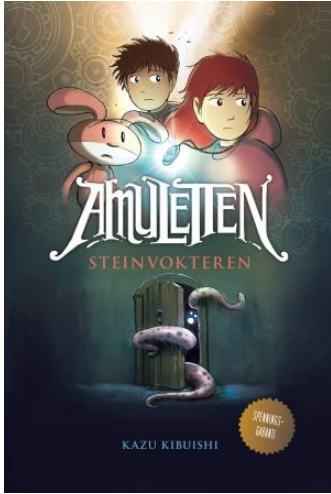
2. Del stikkord og tanker i klassen eller i grupper.

Fortell de andre i gruppen hva du tror bøkene handler om og hvorfor.

Er dere enige?

Hvis dere får nye tanker, ideer, assosiasjoner - skriv dem ned!

3. Hvilke bøker har du lyst til å lese?

- Bla i antologien, *Panser*, og les ingressene til de ulike utdragene.
- Velg noen utdrag du har lyst til å lese, og noen du ikke tror du vil like.
- Begrunn valgene dine.

Utdrag jeg har mest lyst til å lese:	Fordi:
Utdrag jeg ikke tror jeg vil like:	Fordi:

4. Del dine tanker.

Fortell de andre i klassen eller gruppa hvilke bøker du har valgt og forklar hvorfor.

UNDERVEIS:

5. Leselogg

Les utdragene fra bøkene du valgte fra antologien *Panser*.

Noter i leseloggen på neste side mens du leser.

<p>Setter utdraget i gang bestemte følelser?</p> <p>Er det noe som gjør deg</p> <p>irritert?</p> <p>glad?</p> <p>sint?</p> <p>trist?</p> <p>skuffet?</p> <p>tankefull?</p> <p>overrasket?</p> <p>engasjert?</p>	
<p>Hvilke personer er viktige i utdraget?</p> <p>Noter stikkord om personene.</p> <p>Hvem forteller?</p>	
<p>Noter spørsmål til det du ikke forstår i teksten:</p> <p>Er det noe du lurer på, noe som gjør deg nysgjerrig?</p>	
<p>Er teksten skrevet på en spesiell måte?</p>	

Er det for eksempel mye dialog? Er det mye beskrivelser? Hvordan er språket?	
Noe annet du har lest som minner deg om det du leser nå?	
Noe du bare kom til å tenke på?	

ETTER:

6. Min leseopplevelse

Tenk på et utdrag du likte eller ikke likte å lese. Prøv å beskrive hvordan du opplevde å lese dette utdraget?

Når du beskriver leseopplevelsen din kan du for eksempel bruke noen av disse uttrykkene:

- Da jeg leste, la jeg merke til...
- Jeg synes at...
- Jeg likte godt da...
- Jeg ble irritert over...
- Det gjorde inntrykk på meg at...
- Hvis jeg var...
- Jeg ble skuffet over...
- Jeg ble overrasket over...
- Slutten var...
- Jeg likte teksten fordi...
- Jeg likte ikke teksten fordi..

7. Del leseopplevelsen din

Etter at du har lest utdrag fra *Panser*, kan du dele leseopplevelsen din med klassen eller gruppa. Ta utgangspunkt i notatene dine og setningene med igangsettere fra forrige oppgave.

Si også noe om hvordan forventningene dine ble møtt. Stemmer opplevelsen din av tekstene overens med det du først tenkte da du så tittel, bokomslag og ingress?

8. Utgangspunkt for litterær samtale/ vurdering

Disse punktene kan brukes når du vil fordype deg i ett av utdragene du har lest. Du kan også bruke dem som tips til hvordan du kan forberede deg til en litterær samtale i klassen, når du skal forberede en bokpresentasjon eller hvis du vil skrive en anmeldelse av en bok eller en tekst du har lest.

Se nærmere på det utdraget du likte best eller på det du likte minst. Si noe om hva som gjorde at du likte eller ikke likte dette utdraget. Her er noen forslag til hvordan du kan gå fram når du skal si din mening om en tekst.

- Synes du tittelen og omslaget passer til utdraget?
 - Er utdraget fengende?
 - Er det ytre eller indre spenning? Skjer det mye, eller er det mest tanker og skildringer?
 - Hvordan slutter utdraget? Brått, uventet, overraskende? Får det deg til å tenke på hva som skjer videre?
 - Andre ord som kan sammenfatte opplevelsen: gripende, troverdig, overraskende, morsom, ekkel?
 - Er det lett å leve seg inn i teksten, lett å kjenne seg igjen? Hva var det som gjorde at du levde deg inn i handlingen (eller ikke)?
 - Hvilket inntrykk har du av personene? Forklar hvorfor du har dette inntrykket.
 - Hvordan er forholdet mellom personene i teksten?
 - Har det noe å gjøre med hvordan teksten er fortalt?
 - Hvem har synsvinkelen i teksten? Fra hvilke øyne ser vi det som skjer?
 - Er historien troverdig, eller er det som skjer ikke realistisk?
 - Tenk også på karakterer og miljø. Virker personene og miljøet ekte? (I en fantasy-bok er det sannsynlig at det dukker opp trollmenn med magiske krefter. I disse tilfellene må du spørre deg om det er troverdig i forhold til sjangeren og bokens fortelling. Ikke i forhold til virkeligheten. Synes du magien fungerer?)
 - Hvordan er språket? Hvordan synes du språkbruken passer til innholdet, til personene og de emnene som tas opp? Var utdraget lett å lese? Hvorfor eller hvorfor ikke?
 - Er teksten original, eller ligner den på andre bøker du har lest eller hørt om?
 - Hva vil du si at teksten handler om? Gir den deg noe å tenke på? Har teksten noe viktig å si deg, noe viktig å si til andre? Forteller teksten noe om å være ung, eller sier noe som ungdom trenger/ liker å lese om?
 - Hva er tekstens svakhet? Hva irriterte deg? Hva er tekstens styrke? Hva var det beste med teksten? Er det noe i teksten som du synes det ville være interessant å diskutere?
- Si din mening: Hvorfor er dette det beste/ det dårligste utdraget? Hvorfor er dette bedre/dårligere enn andre? Vil du anbefale det til andre?